

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3062>

ArticleHistory:

Received

26/09/2020

Accept

29/11/2021

Available

online

30/11/2021

AN ANALYSIS OF DOCTORAL THESES ON PRIMARY SCHOOL SOCIAL STUDIES COURSE

İLKOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİ KONULU DOKTORA TEZLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME

Bülent GÜVEN¹
Fevzi DEMİR²

Abstract

The aim of this research is to examine doctoral dissertations conducted within the scope of social studies course in terms of purpose, method, findings and conclusion. In line with this purpose, it is aimed to provide readers with an overview of there search conducted with in the scope of the social studies course. This research has been designed in accordance with the scanning model. The working group of there search consists of 86 doctoral dissertations, 60 of which are domestic and 26 foreign, that have been conducted within the scope of the social studies course since 2000. These theses have been accessed by using YÖK's national thesis scanning center database and proquest research engine. When these theses are examined in terms of their methods, it is seen that the most used method as research method is mixed research methods with 41 research, and the mixed research methods are followed by qualitative research methods with 29 studies and quantitative research methods with 16 studies. It is seen that titles such as basic skills, teaching strategies, approaches and models, values education and teaching activities and practices have emerged.

Keywords: Social studies course, Doctoral dissertations, Elementary School.

Özet

Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen doktora tezlerinin belirlenen kriterler yönüyle incelemektir. Belirlenen amaç doğrultusunda okurlara sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen araştırmalara yönelik farklı bir bakış sunulması hedeflenmektedir. Dokümananalizi tekniğiyle yürütülen araştırmanın çalışma evrenini 2000 yılından 2021 yılına kadar olan zaman dilimi içerisinde ilkökul sosyal bilgiler

¹ Prof. Dr, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, bulentg@comu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8883-3028>.

² Doktora Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sınıf Eğitimi Bölümü, fevzidemir17@gmail.com.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9358-6949>.

dersi kapsamında gerçekleştirilen 60 yerli ve 26 yabancı olmak üzere toplam 86 adet doktora tezi oluşturmaktadır. Bu tezlere YÖK ulusal tez tarama merkezi veri tabanı ve proquest araştırma motoru kullanılarak ulaşılmıştır. Araştırmada ulaşılan bulgulara dayalı olarak incelenen tezlerde kullanılan yöntemlerin en çok 41 araştırma ile karma araştırma yöntemi olduğu, karma araştırma yöntemini sırasıyla 29 araştırma ile nitel araştırma yöntemi ve 16 araştırma ile nicel araştırma yönteminin takip etmekte olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamındaki tezler amaçları yönüyle incelendiğinde sosyal bilgiler dersi kapsamında temel beceriler, öğretim strateji, yaklaşım ve modelleri, değerler eğitimi ve öğretim etkinlik ve uygulamaları gibi başlıklarda ağırlıklı olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler dersi, Doktora tezi, İlkokul.

GİRİŞ

Yalın bir tanım ve anlatımla insan yaşamını konu alan sosyal bilgiler dersi, bireyin kendisini ve başkalarını daha iyi anlamasını sağlayan bir disiplin olarak kabul edilmektedir. Sosyal Bilimler alanında yer alan diğer disiplinlerden farklı olarak birden çok disiplini kapsamında barındıran geniş bir alan oluşu sebebiyle tanım yapmak adına bir çerçeve oluşturmak zordur (Öztürk, 2003). Sosyal Bilgiler dersi olarak sahip olduğu alanı ve faaliyetleri ile sosyal gerçekliğe uygun çeşitli etkinliklerin paylaşım noktası olarak ifade edilebilir. Kişisel yaşamın vazgeçilmezi olan tüm sosyal gerçekler ve kurulan ilişkiler, bireylerin toplum yaşantısında daha mutlu, daha kolay ve daha rahat bir yaşam sürmelerine olanak tanıyarak potansiyellerini fark etmelerini ve geliştirmelerini kolaylaştırır. Bu derste ele alınan gerçekler bütüncül bir bakış açısıyla sunulmaktadır. Temel olarak bunun sebebinin ilkökul çağında bulunan öğrencilerin gerçekleri parçalardan ziyade bütün olarak görmelerinden kaynaklı olduğu söylenebilir (Sönmez, 1999). Sosyal bilgiler dersi; tarih, coğrafya, din, değer, vatandaşlık, ekonomi, estetik gibi alanlardan oluşan disiplinler arası bir derstir. Duman ve İkiel (2002), Sosyal Bilgiler'in ders olarak ABD'de uygulanmasıyla birlikte daha sonra başka ülkelerde de (Türkiye, Japonya ve Güney Kore gibi) benimsendiğini belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (2010) tarafından yapılan tanıma göre sosyal bilgiler; beşerî bilimler, matematik ve doğa bilimlerinden uygun içeriklerin yanı sıra din, sosyoloji, psikoloji, siyaset bilimi, felsefe, tarih, hukuk, coğrafya, ekonomi, arkeoloji, antropoloji gibi disiplinleri kullanarak koordine edilmiş, sistematik bir çalışma alanıdır.

Eğitim kurumları devletin ve toplumun beklentisi olan etkili vatandaş yetiştirme görevini temel olarak sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen eğitim öğretim etkinlikleri ile sağlamaya çalışmaktadır (Kılıçoğlu, 2012, s.6). Bu bağlamda iyi vatandaş yetiştirme için bireyin öncelikle sosyalleşmesi gerekmektedir. Devci'ye (2003, s.1) göre, Sosyal bilgiler dersinin temel amacı öğrencilere sosyal beceriler kazandırarak onların toplumsallaşmasını sağlamaktır. Benzer şekilde Çelikkaya (2013, s.3) da sosyal bilgiler dersinin öğrenciyi içinde yaşadığı toplumun etkin bir üyesi yaparak ona karşılaştığı sorunların üstesinden gelebilmesi için gerekli bilgi ve becerileri kazandırdığını ifade etmektedir. Binbaşıoğlu (1988, s.42) ise, sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin sosyalleşmesine ve araştırma yeteneklerinin gelişmesine sağladığı katkıya dikkat çekmektedir. Bu yönleriyle dersin öğrencilerin sosyalleşmesini sağladığı ve onlara birtakım bilişsel beceriler kazandırmayı amaçladığı söylenebilir. Nitekim Bayır (2010, s.2) karar verme, eleştirel ve yaratıcı düşünme, araştırma ve sorgulama, çoklu ortamları kullanabilme, problem çözme, etkili iletişim kurabilme ve bilgileri farklı durumlarda kullanabilme gibi birtakım bilişsel becerilerin Sosyal Bilgiler dersi ile öğrencilere kazandırılmaya çalışıldığını belirtmektedir. Sosyal Bilgiler dersi öğrencilere bu bilişsel beceriler ve özelliklerin yanında vatandaşlık becerileri de kazandırmaktadır. Bu bağlamda ders ile öğrencilerin aktif vatandaş olmalarına imkân sağladığı ifade edilebilir (İlter, 2013, s.26).

21. yüzyılda tüm öğretim programlarından beklendiği gibi sosyal bilgiler dersi öğretim programında da öğrenciyi merkeze alan, bilgi ve nitelikleri öğrencinin yapılandırabildiği ortamların sunulması gerekmektedir. Bu öğrenme ortamlarında öğrencilerin sadece bilgiyi keşfetmeleri değil aynı zamanda derste gerçekleşen etkileşimlerle nitelikli beceriler

edinmeleri ve değer yargılarını geliştirmeleri de beklenmektedir. Oruç ve Ulusoy (2008) bu dersle ilgili olarak “Yeni sosyal bilgiler programının en önemli ayakları programda yer alan kazanımlar, değerler, beceriler ve etkinliklerdir” görüşünü belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler dersinde başarıya ulaşmak için öğretmenlerin öğrencilere öğrenme sürecinin bir parçası olmaları için olanaklar sağlamaları gerekmektedir. Bu derste öğrencilerin içerikle bağlantı kurmaları, kendi öğrenmelerini gerçekleştirmeleri, yeni edindikleri bilgileri yapılandırmaları ve görüşlerini açıklamaları sağlanmalıdır (Gallavan ve Kottler, 2012). Bu ortamın sağlanabilmesi için Seefeldt, Castle ve Falconer (2010); konu alanlarının bütünleştirilmesinin, içeriğin anlamlı ve öğrenci ilgisinin yüksek olmasının, sosyal katılım becerilerinin desteklemesinin, tutum ve değerlere önem verilmesinin gerekli olduğunu vurgulamışlardır. Yukarıda ifade edildiği gibi, sosyal bilgiler öğrencilere vatandaşlık bilgisi ve yaşam için gerekli bilgi, değer, tutum ve beceriler kazandırmada işlevi yadsınamayacak bir öğrenme alanıdır. Öğrenciler ve toplum için öneminin yadsınamaz bir gerçek olduğu görülen Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili hem Türkiye’de hem de diğer ülkelerde birçok araştırma yapıldığı ilgili literatür incelendiğinde anlaşılmaktadır. Bu araştırmalardan kimileri sosyal bilgiler dersinin yapısını gerçekleştirildikleri dönemin eğitim şartları açısından ortaya koymaya çalışmakta, kimisi de dersin işlevsel ve gelişime açık şekilde yürütülmesi konusunda öneriler getirmektedir. Yıllar içerisinde eğitim ve öğretim koşullarında meydana değişmeye gelişmelerin her alanda olduğu gibi bu derse yönelik gerçekleştirilen araştırmalara da yansıdığı düşünülerek bir inceleme yapılması araştırmacılara farklı bakış açısı sunabilmek açısından önemli görülmektedir. Bu değişim ve gelişimin Sosyal Bilgiler dersi kapsamında izlenebilmesi ve dersin hangi boyutlarına yönelik çalışmaların gerçekleştirildiğini betimleyebilmek amacıyla tasarlanan bu araştırma ile 20 yıllık bir zaman diliminde belirlenen kriterlere uygun bir analiz gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada Sosyal Bilgiler dersi kapsamında Türkiye’de ve diğer ülkelerde gerçekleştirilen doktora tezlerinin temel araştırma boyutları açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda YÖK Ulusal Tez Merkezi ve Proquest veri tabanında erişime açık şekilde yer alan yerli ve yabancı doktora tezlerini amaçları, yöntemleri, bulguları ve sonuçları açısından incelemek araştırmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada 2020 TR Dizin Dergi Değerlendirme Kriterleri 8. maddesinde belirtilen araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Araştırma Modeli

Sosyal bilgiler dersi konusunda gerçekleştirilen doktora tezlerinin incelendiği bu araştırmada nitel yöntem izlenerek doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Bu teknik ile gerçekleştirilen incelemelerde incelenecek ölçütler belirlenerek ölçütler doğrultusunda sistematik bir inceleme yapılmaktadır. Farklı zaman diliminde gerçekleştirilen araştırmaların kapsadığı boyutlar değişen ve farklılaşan yapıların incelenmesine olanak sunmaktadır. Böylece doküman türleri hakkında detaylı bilgilere ulaşılabilmekte ve dokümanların oluşturulma süreci sistematik biçimde incelenebilmektedir (Bretschneider, Cirilli, Jones, Lynch & Wilson, 2017).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2000-2020 yılları arasında Sosyal Bilgiler Dersi kapsamında gerçekleştirilen doktora tezleri oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan dokümanlara YÖK Ulusal Tez Merkezi ve Proquest veri tabanı aracılığıyla ulaşılmıştır. Elde edilen dokümanlar araştırma amacına uygun olacak şekilde seçilmiştir. Gruba dahil edilen tüm dokümanlar doktora tezi olarak yayımlanmış olup sosyal bilgiler dersi konusunu ele almaktadır. Bununla birlikte dokümanların ilkökul basamağını kapsayan ya da bu dönemle ilgili uygulamalara kaynaklık eden araştırmalar olmasına dikkat edilmiştir. 2000-2020 yılları arasında İlkokul Sosyal Bilgiler Dersine yönelik

gerçekleştirilen tarama sonucunda toplam 86 doktora tezine erişim sağlanmıştır. Bu tezlerden 60 tanesi Türkiye’de gerçekleştirilen, 26 tanesi ise yurtdışında gerçekleştirilen doktora tezlerinden oluşmaktadır.

Nitel araştırma yöntemleri temel alınarak oluşturulan çalışmalarda araştırmacının amacı sonuçları tüm evrene genellemek değil ana problemi derinlemesine incelemektir. Araştırılan konunun daha iyi anlaşılması için araştırmacılar amaçlı bir biçimde çalışma grubunu belirlemektedir (Creswell, 2012). Bir araştırmada gözlenecek durum belirli niteliklere sahip olaylar, kişiler ve durumlardan oluşabilmektedir. Bu durumda çalışma grubu için belirlenen ölçütü karşılayan birimler (nesnelere, olaylar vb) dikkate alınmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel amaç araştırmacı tarafından oluşturulan ya da daha önceden var olan ölçütleri karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Şimşek ve Yıldırım, 2006).

Veri Toplama

2000 yılından 2020 yılına kadar İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi kapsamında gerçekleştirilen doktora tezlerini derinlemesine inceleme amacıyla veri toplama süreci belgelerin kayıt edilmesiyle başlamıştır. Doküman kaydı süreci öncesinde araştırmacının gerçekleştirildiği bilim dalının bağlı bulunduğu Üniversitenin Etik Kuruluna gerekli formların doldurulmasıyla birlikte etik kurul izni için başvuru yapılmıştır. 05/05/2021 tarih ve E-84026528-050.01.04-2100068817 sayılı karar ile araştırmacının bilimsel araştırma etik kurul ilkelerine uygun olduğu belirlenmiştir.

Çalışma grubunda belirtilen YÖK Ulusal Tez Merkezi ve Proquest veri tabanında erişime açık halde olan ve ilkökul basamağına yönelik sosyal bilgiler dersini konu alan tüm doktora tez çalışmalarına ulaşılmıştır. Bu aşamada ‘Sosyal Bilgiler’, ‘Sosyal Bilgiler Dersi’, ‘Social Studies’ anahtar kelime gruplarından yararlanılmıştır. Ardından tez çalışmaları dijital ortamda kaydedilmiş ve araştırmacının alt amaçları bağlamında sistematik bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte incelemeler rapor haline getirilerek her bir tez çalışması için rapor yazma işlemi sürdürülmüştür.

Veri Analizi

Araştırmacının alt problemleri doğrultusunda raporlara kaydedilen veriler yıl, amaç, yöntem ve sonuç boyutları olmak üzere gruplandırılmıştır. Bununla birlikte amaç ve sonuçların yer aldığı verilerde bu boyutlar anahtar kullanılarak oluşturulmuştur. Analiz sonucu elde edilen değerler frekans ve yüzdelik şekilde tablolastırılarak bulgular başlığı altında sunulmuştur.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmalar sonucunda ulaşılan doktora tezlerin yıllara göre dağılımı, amaçları, yöntemleri, bulguları ve sonuçlarının incelenmesi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Gerçekleştirilen Doktora Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı

Sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen doktora tezlerinin yıllara göre dağılımına ilişkin bulgular Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Gerçekleştirilen Doktora Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Frekans	Yüzde
2016 – 2020	29	33,72
2011 – 2015	23	26,74
2006 – 2010	25	29,07
2000 – 2005	9	10,47
Toplam	86	100

Tablo 1'desosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen doktora tezlerinin 5'er yıllık periyotlardaki dağılımı yer almaktadır. Dağılım incelendiğinde2000-2005 yılları arasında 9, 2006-2010 yılları arasında 25, 2011-2015 yılları arasında 23 ve 2016-2020 yılları arasında 29 doktora tezinin tamamlandığı görülmektedir. Bu kapsamda en fazla sayıda doktora tez çalışmasınınaraştırmanın gerçekleştirildiği 2021 tarihine en yakın dönem olan 2016-2020 yılları arasında(f=29) gerçekleştirilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Durum böyle olmakla birlikte periyotlar arasındaki değişim incelendiğinde özellikle 2005'li yıllardan sonra bu artışın sürekli hale geldiği yine tablo 1'den anlaşılmaktadır. Mevcut dönemde benimsenen yaklaşım ile program düzenlemelerinin uygulama boyutları ve sıklıkla öğretim yöntem teknik kullanımının öğretim başarısına etkisinin incelendiği doktora tezlerindeki artışa kaynaklık ettiği düşünülebilir.

Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Gerçekleştirilen Doktora Tezlerinin Amaçlarına İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen doktora tezleri amaç boyutunda incelenerek özellikleri yönüyle ortaklık gösteren 14 sınıflama oluşturulmuştur. Bu sınıflamalara göre tezler tasnif edilerek sosyal bilgiler dersine yönelik yayınlanan doktora tezlerinin amaçları boyutunda aşağıda yer alan tablo 2 oluşturulmuştur.

Tablo 2. *Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Gerçekleştirilen Doktora Tezlerinin Amaçlarına Göre Dağılımı*

Amaçlar	Frekans	Yüzde
Temel Beceriler	17	19,77
Öğretim Stratejileri ve Modelleri	15	17,44
Değerler Eğitimi	11	12,79
Öğretmenler	8	9,30
Öğretim Etkinlikleri ve Uygulamaları	7	8,14
Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	7	8,14
Ders Kitapları	5	5,82
Sosyal Bilgiler Dersi	4	4,65
Öğrenci Değerlendirmeleri	3	3,49
Öğrenci Özellikleri	3	3,49
Program Yetkinlikleri	3	3,49
Değerler ve Beceriler	1	1,16
Öğrenme Ortamları	1	1,16
Öğretim Süreleri	1	1,16
Toplam	86	100

Tablo 2 incelendiğinde tezlerin amaçlarına yönelik olarak temel beceriler(f=17), öğretim stratejileri, yaklaşımları ve modelleri(f=15), değerler eğitimi(f=11), öğretmenler(f=8), öğretim etkinlikleri ve uygulamaları(f=7), sosyal bilgiler dersi öğretim programı(f=7), ders kitapları(f=5), Sosyal Bilgiler Dersi(f=4), öğrenci değerlendirmeleri(f=3), öğrenci özellikleri(f=3), program yetkinlikleri(f=3), değerler ve beceriler(f=1), öğrenme ortamları(f=1) ve öğretim süreleri(f=1) şeklinde bir sınıflamanın oluştuğu görülmektedir.

Temel beceriler sınıflamasında yer alandoktora tezlerinde öğrencilerin verilen bir temel beceriye yönelik durumlarının incelenmesi, verilen bir temel becerinin bazı etkinlikler yoluyla geliştirilmesi ve bu etkinliklerin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ve çevreye yönelik tutumlarına etkileri, becerinin kazanılmasında yer alan uygulamaların etkililiği, ders kitaplarının temel becerilere uygunluğu, beceri geliştirici etkinliklerin akademik

başarıya ve tutuma etkisi ve verilen bir temel beceriye yönelik öğretmenlerin etkisi ve algılarının incelenmesi gibi amaçların belirlendiği anlaşılmaktadır. İlkokul dönemini kapsayan gelişim özellikleri ve görevleri yönüyle çalışmalar incelendiğinde bireylere beceri kazandırma, var olan yapıları geliştirmeye yönelik hedeflerin yer aldığı görülmektedir.

Öğretim stratejileri ve modellerinin sınıflamasında yer alan doktora tezlerinde derslerde kullanılan strateji, yaklaşım ve modellerin etkililikleri, derse karşı tutuma, öğrenci başarısına, değerlerin kazandırılmasına, becerilerin kazandırılmasına, yönetici işlevlerine, akademik benlik saygılarına, erişime, kalıcılığa, akademik motivasyona ve benlik kavramına yönelik etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Benimsenen yeni yaklaşım doğrultusunda kullanılan strateji, yaklaşım ve modellere yönelik öğrenci ve veli görüşlerinin belirlenmesi ve bu uygulamaların nasıl yürütüldüğünün incelenmesi hususu doktora tezlerinin temel amaç ve alt amaçları bağlamında sıklıkla ele alınan konular arasında yer almaktadır.

Değerler eğitimi sınıflamasında yer alan doktora tezlerinde ise değerlerin yeri ve işlevleri, değerlere ilişkin öğrenci tutumları, değer eğitimiye yönelik öğrenci ve öğretmen görüşleri, değerler eğitiminin nasıl gerçekleştirildiği, öğrencilerin değeri kazanması ve gösterme düzeyi, verilen bir yaklaşıma dayalı etkinliklerle değer öğretiminin öğrenci tutumuna etkisi ve değerler eğitiminin tarihsel gelişiminin incelenmesi gibi amaçların merkeze alındığı söylenebilir.

Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Gerçekleştirilen Doktora Tezlerinde Kullanılan Yöntemlere İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler Dersi kapsamında gerçekleştirilen doktora tezlerinin yöntemlerine ilişkin bulgulara Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Gerçekleştirilen Doktora Tezlerinin Yöntemlerine İlişkin Bulgular

Yöntem ve Desen	Frekans	Yüzde
Nitel Araştırma Yöntemi	16	18,61
• Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Desen	9	10,47
• Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Yarı Deneysel Desen	3	3,49
• Ön Test Son Test Desen	2	2,33
• Denkleştirilmemiş Kontrol Gruplu Desen	1	1,16
• Son Test Kontrol Gruplu Desen	1	1,16
Nitel Araştırma Yöntemi	29	33,72
• Durum Çalışması	18	20,94
• Doküman Analizi	4	4,65
• Eylem Araştırması	4	4,65
• Etnometodoloji	1	1,16
• Olgu Bilim	1	1,16
• Gömülü Teori	1	1,16
Karma Araştırma Yöntem	41	47,67
• Tarama Deseni	14	16,28
• Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Desen	7	8,14
• İç İç Karma Desen	6	6,97
• Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Yarı Deneysel Desen	4	4,65
• Eşitlenmemiş Kontrol Gruplu Yarı Deneysel Desen	2	2,33
• Açıklayıcı Desen	2	2,33
• Çeşitleme Deseni	2	2,33
• Eş Zamanlı Paralel Desen	1	1,16
• Anlatı Sorgulaması	1	1,16
• Eylem Araştırması	1	1,16

• Durum Çalışması	1	1,16
Toplam	86	100

Tablo 3 incelendiğinde sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen doktora tezlerinde kullanılan araştırma yöntemlerinden en sık sayıda karma araştırma yönteminin (f=41) kullanıldığı görülmektedir. Bu sıklık yıl bazında değerlendirildiğinde yöntemin 2020'li yıllara doğru daha fazla tercih edilen bir durumda olduğu söylenebilir. Zaman içerisinde bilimsel araştırma yöntemlerindeki yeni yönelimler, bilimsel ve eğitsel ihtiyaçlar güncel araştırma amaçlarıyla ilişkilendirilmektedir. Sosyal bilim alanında çalışılan konuların, birey ve topluma dönük gerçekleştirilen incelemelerde elde edilen verilerin birbirini desteklemesi kullanılan yeni teknikler ile sağlanabilmektedir.

Karma araştırma yöntemini ise sırasıyla nitel araştırma (f=29) ve nicel araştırma yöntemleri (f=16) takip etmekte olduğu belirlenmiştir. Sosyal olguların buldukları bağlama uygun şekilde incelenmesi, mevcut durumların çözümlenme aşamasında genel bilgilerin aksine olayların sebep sonuç ilişkilerini belirleyebilme açısından detaylı incelemelerin yapılması nitel araştırmalara duyulan ihtiyacı desteklemektedir. Sosyal bilim alanındaki bu değişim zaman içerisinde bireyi ve toplumu merkeze alan bir yapıya bürünerek olay ve olguları güncel şartlarda incelemeyi amaç edinmiştir. Bu noktadan hareketle öğrenci, öğretmen, veli, okul yöneticilerinin dahil olduğu sosyal bilim araştırmalarında nitel araştırmaların yoğunluk gösterdiği söylenebilir.

Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Gerçekleştirilen Doktora Tezlerinin Bulgu ve Sonuçlarına İlişkin İnceleme Sonuçları

Sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen doktora tezlerinin bulgularına ve sonuçlarına değinilirken, bu çalışmaların amaçlarına yönelik oluşturulan Tablo 2'den yararlanılmıştır.

Temel beceriler

Tablo 2 incelendiğinde amaçları doğrultusunda temel beceriler sınıflaması kapsamında incelenen doktora tezlerinde temel becerilerin geliştirilmesi için kullanılan etkinlik ve uygulamaların öğrencilerin beceri gelişimlerinde olumlu bir etki oluşturduğu görülmektedir. İncelenen doktora tezlerinde becerileri geliştirmeye yönelik kullanılan etkinlik ve uygulamaların olumlu katkılar sağladığı da ayrıca gözlemlenmiştir. Becerilerin gelişiminde önemli bir rol oynayan etkinlik ve uygulamaların öğrencilerin akademik başarısına, tutumlarına, erişimlerine ve kalıcılıklarına olumlu bir yönde etkisi olduğu sonucuna araştırmalarda sıklıkla ulaşıldığı belirlenmiştir.

Öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitaplarının içeriklerinin beceri kazanımına uygun olmadığı görüşünde oldukları ve bu görüşlerin daha çok kadın öğretmenler tarafından desteklendiği görülmektedir. Velilerin ise sosyal bilgiler ders kitaplarının beceri kazanımı için kısmen uygun olduğu yönünde düşünceye sahip oldukları yine belirlenen bir başka bulgudur. Ancak bu görüşlerin okulların ve velilerin bulunduğu sosyo-ekonomik koşullara göre farklılık gösterdiği de incelenen doktora tezlerinde ortaya konmaktadır. Aynı sınıflama kapsamında gerçekleştirilen incelemede öğretmen adaylarının aldıkları eğitimler sonucunda sosyal bilgiler dersine yönelik öğretim becerilerinde gelişmeler olduğunun belirlendiği araştırmalarında varlığı gözlemlenmiştir.

Öğretim strateji ve modelleri

Bu temel sınıflama altında yer alan doktora tezlerinde sosyal bilgiler dersinde kullanımı önerilen/denenen öğretim stratejileri, yaklaşımları ve modellerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerinde olumlu etki oluşturduğu görülmektedir. Benzer şekilde mevcut strateji, yaklaşım ve modelleri süreçte kullanmanın öğrencilerin becerilerini, motivasyonlarını, yetkinliklerini, akademik başarılarını, öğrenmede kalıcılık düzeylerini ve akademik benlik tasarımlarını olumlu şekilde etkilediği görülmektedir.

Farklı strateji, yaklaşım ve modeller ile öğrenim gören öğrencilerin geleneksel uygulamalarla öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek başarıya sahip oldukları da denel işlem kullanılan doktora tezlerinde ulaşılan bir başka sonuç olarak ortaya konmuştur. Öğretmenlerin bazı strateji, yaklaşım ve modeller hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıklarını ortaya koyan doktora tezlerinin yanı sıra kimi öğretim modellerinin uygulanması ile öğrencilerin uygulamaya yönelik pozitif davranışlar sergiledikleri sonuçlarına ulaşan doktora tezleri de mevcuttur.

Değerler eğitimi

Değerler eğitimi sınıflaması kapsamında incelenen doktora tez çalışmalarında değerlerin geçmişten günümüze kadar var olan bütün ilkökul programlarında yer aldığına ilişkin bulguların varlığı dikkat çekmektedir. Doktora tezleri kapsamında incelenen öğretim programlarında en çok ahlak ve karakter eğitimine vurgu yapıldığı belirlenmiştir. Bütün programlarda ortak olarak vurgulanan değerler ise yardımlaşma, duyarlılık, bağımsızlık ve sorumluluk şeklindedir.

Türkiye’de ilkökul programlarında yer alan değerlerin programdaki öğrenme alanlarına uygun şekilde belirlendiği bulgusu yine incelenen doktora tezlerinde yer almaktadır. Yurtdışında gerçekleştirilen doktora tezlerinde ise incelenen öğretim programlarında daha fazla sayıda değere yer verildiği görülmektedir. Öğrenci uygulamaları ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak göre en zor kazanılan değer sorumluluk değeri olduğu bulgusu incelenen tezlerde yer almaktadır. Türkiye’de değer eğitiminin telkin, soru-yanıt, değer belirginleştirme ve örtük program yoluyla sağlanmaya çalışıldığı, uygulanan değer eğitimi etkinliklerinin değer eğitiminde sınıf öğretmenlerince olumlu şekilde algılandığı vurgulanmaktadır. Karma yaklaşıma dayalı, bilgisayar destekli ve diğer değerler eğitimi etkinliklerinin değerlerin kazanılması konusunda olumlu etkiye sahip oldukları yine incelenen doktora tezlerinden anlaşılmaktadır.

İncelenen doktora tezlerinde sınıf öğretmenlerinin kitle iletişim araçlarının ve sosyal medyanın değerler eğitimini olumsuz yönde etkilediği yönünde algıya sahip oldukları bulgusuna da rastlanılmıştır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı açısından tez çalışmalarında ulaşılan sonuçlara bakıldığında öğretmenlerin değerler eğitiminin sosyal bilgiler ders programının içinde yer almasını olumlu karşıladıkları ifadelerine sıkça rastlanmıştır. Değerlerin kazanılması boyutunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha üst düzeyde buldukları bulgusuna ulaşan doktora tezleri de yine tez veri merkezi kayıtlarında yer almaktadır.

Öğretmenler

Sosyal bilgiler dersinin program, öğretim gibi farklı boyutlarını irdeleyen doktora tezlerinde görüşlerine başvuru sınıf öğretmenlerinin kullanılan yaklaşımlar, eğitim durumları, cinsiyet ve kıdem durumu gibi değişkenler açısından farklılıklar gösterdiğine ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Öğretmen niteliklerinin öğrenci davranışları hakkındaki kararlarını etkilemekte olduğu bulgusu tezlerde vurgulanmıştır. Sınıf öğretmenlerinin sahip oldukları mesleki deneyimin derslerde kullanılan uygulamalar üzerinde etkili olduğu yine incelenen doktora tezlerinde ortaya konmaktadır. Öğretmenler sosyal bilgiler dersi için gerekli sürenin sağlanması durumunda öğrencilerin konu ve kavramlara yönelik gelişimlerinin daha iyi duruma geleceğine yönelik inançlarını tezlerde kullanılan veri toplama araçlarına yansıtmışlardır. Ayrıca kavramları öğrencilerin gerçek yaşamda kullanmaları ve uygulamaları gerektiğini savunmakta oldukları da incelenen doktora tezlerinde bulgu olarak yer almıştır.

Öğretim etkinlikleri ve uygulamaları

Tablo 2’de yer alan öğretim etkinlikleri ve uygulamaları sınıflaması kapsamında incelenen doktora tezlerinde ağırlıklı olarak sosyal bilgilere yönelik araştırmacılar tarafından hazırlanan uygulamaların öğrencilerin akademik başarılarına, bilgilerin kalıcılık düzeylerine olumlu etkiye sahip olduğu görülmektedir. Öğrenci özelliklerine uygun olarak hazırlanan öğretim etkinliklerinin akademik başarıya olumlu etkileri olduğu ağırlıklı şekilde araştırmaların bulgu ve sonuçlarına yansırken öğrencilerin tutumlarına olumlu ya da

olumsuz bir etki gerçekleşmediğini ortaya koyan sonuçların varlığı da yine incelenen doktora tez çalışmalarında gözlemlenmektedir.

Sosyal bilgiler dersi öğretim programı

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın incelenmesini amaçlayan doktora tez çalışmalarında 4. ve 5. sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi programının kazanımlar, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme öğelerine yönelik görüşlerinin ağırlıklı olarak orta düzeyde yeterli buldukları bulgusu ağırlıklı olarak tezlerde ortaya konmuştur.

Öğretmenlerin entegre sosyal bilgiler programını kasıtlı bir şekilde planladıkları, yürürlüğe koydukları ve değerlendirdikleri incelenen doktora tezlerinde bulgu olarak belirlenmiştir. Öğretmenler deneyimleri, kendi inançları ve okul bileşenleri ile bütünleşik bir sosyal bilgiler dersi öğretim programını hayata geçirmek istediklerini vurgulamaktadır.

Ders kitapları

Ders kitabı incelemelerinin temel alındığı doktora tez çalışmalarında İran'da kullanılan ders kitapları derinlemesine incelendiği görülmektedir. Yine Suudi Arabistan ve Türkiye'de kullanılan sosyal bilgiler ders kitaplarını karşılaştıran doktora tezlerinin varlığı da inceleme sonucunda görülmüştür. Ayrıca ABD ve Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarının karşılaştırılmasında Türkiye'deki ders kitaplarında BM'nin çocuklara tanıdığı katılım haklarına ABD'deki kitaplara göre daha fazla yer verildiği bulgusuna ulaşan doktora tezleri bulunduğu da belirlenmiştir.

Doktora tezlerinde incelenen sosyal bilgiler ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitapları içerik, fiziksel ve görsel özellikler, dil anlatım ve ölçme değerlendirme boyutunda sınıf öğretmenlerince eksik ve yetersiz bulunduğu vurgulanmaktadır. Öğrencilerin kitaplarda yer alan bir metni anlamalarında metnin tasarımının kültürel farklılıklar yaratmasının bir etkisi olmadığı bulgusunu ortaya koyan doktora tezinin de bulunduğu belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler dersi

Sosyal bilgiler dersinin yapısına ve özelliklerine genel bir bakışın amaçlandığı doktora tez çalışmalarında sınıf öğretmenlerinin Türkiye'nin AB ile bütünleşmesi sürecinde sosyal bilgiler dersinin önemine inandıklarını ancak dersin işlevsel şekilde gerçekleşemediği görüşünde oldukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi kavramlarının çoğunu geleneksel zaman dilimleri içerisinde, programda önerilen uygulamalar ile kazandırmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Öğrenci değerlendirmeleri

Öğrenci değerlendirmeleri olarak sınıflandırılan boyutta yer alan doktora tez çalışmaları incelendiğinde öğrenciler için vatandaşlığın önemli olduğu ve vatandaşlık hazırlık standartlarıyla uyumlu alternatif değerlendirmelerin öğrenciler için önemli bir etkiye sahip olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Öğrenci özellikleri

Öğrenci özellikleri sınıflaması olarak Tablo 2'de yer alan boyutta incelenen doktora tez çalışmalarında ilkökul sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin gerçekleştirdiği başlatımların çoğu zaman yeni bir konuşma dizisi ile devamının getirildiği ve bu yolla katılımın gerçekleştiği gözlenmektedir. Öğretmenlerin bu başlatımlara yer vermesi ile, öğrenciler için önemli öğrenme fırsatları sağlandığı anlaşılmaktadır.

İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin özerklik desteği algısına sahip olma durumlarını belirlemeye yönelik gerçekleştirilen araştırmalarda araştırmaya katılan öğrencilerin derse yönelik özerklik desteği algısına büyük oranda sahip oldukları ulaşılan sonuçlar arasında yer almaktadır. Ayrıca, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik hem iç hem de dış destekli motivasyona sahip olduklarını belirleyen tezlerin varlığı da gözlenmiştir. Üstün zekalı ve yetenekli bireylere yönelik

hazırlanan Farklılaştırılmış Sosyal Bilgiler Dersi Ünite Programının, öğrencilerin akademik başarılarını, sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını, eleştirel düşünme ve yaratıcılıklarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşan doktora tez çalışması da incelenen araştırmalar arasında yer almıştır.

Program yetkinlikleri

Program yetkinliklerinin temel alındığı sınıflamada yer alan doktora tez çalışmalarında öğrencilerin yüksek düzeyde küresel vatandaşlık algısına sahip oldukları ve küresel vatandaşlık düzeylerinin cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi, internete erişim durumları değişkenleri açısından farklılık göstermediği belirlenmiştir. Durum böyle olmakla birlikte ailelerin ve okullarının bulunduğu sosyo-ekonomik çevre ve yurt dışına çıkma durumu değişkenleri açısından anlamlı farklılık bulunduğu yine tezlerde ulaşılan bulgu olmuştur.

İncelenen doktora tezlerinde kendini izleme stratejilerinin ilköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler ders içi ve ders sonunda işe koşulmasının öğrencilerin kendini izlemeye yönelik akademik başarı düzeylerinin gelişimde etkili olduğu ancak öz düzenleme becerisinin gelişiminde etkili olmadığı bulgusuna ulaşıldığı da belirlenmiştir.

Öğretmenler ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin akademik başarı üzerindeki etkisini, görsel ve yazılı basının duyuşsal alanda oluşturduğunu düşündükleri olumsuz etkileri ve toplumdaki yanlış inanışları Sosyal Bilgiler dersinde, vatandaşlık eğitiminde en önemli sorunlar olarak görmektedirler. Öğretmenler Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık konularının öğretiminde; vatandaşlık bilgisinin yanı sıra, vatandaşlık eğitiminde planlama, yöntemler, etkinlik örnekleri, araç-gereçler ve değerlendirme konularında eğitim gereksinimi duyduklarını belirtmiş oldukları görülmektedir.

Değerler ve beceriler

Değer ve becerilerin temel alındığı sınıflama kapsamında incelenen doktora tez çalışmalarında öğrencilerin empati ve sorumluluk düzeyleri arasında pozitif yönde, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlendiği bulgusu ile karşılaşmıştır. Öğrencilerin empati düzeylerinin, sorumluluk düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu, kız öğrencilerin sorumluluk ve empati düzeylerinin erkek öğrencilerin sorumluluk ve empati düzeylerinden anlamlı derecede yüksek bulunduğu yine ulaşılan bulgular olarak doktora tezlerinde yer almıştır. Ayrıca, sosyal bilgiler dersi başarı puanı düşük, orta ve yüksek olan öğrencilerin sorumluluk puan ortalamaları ve empati puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılık bulunduğu da ulaşılan bir diğer bulgu olarak belirlenmiştir.

Öğrenme ortamları

Öğrenme ortamlarının temel alındığı sınıflamada yer alan doktora tez çalışmalarında sınıf mevcudu, anne ve baba eğitim düzeyleri, okulların genel veli profili için belirtilen sosyo-kültürel düzey, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi yapılandırmacı öğrenme ortamlarına ilişkin algılarında ve bu tür ortamları tercihlerinde etkili bir faktör olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde yapılandırmacı öğrenme ortamı oluşturmada karşılaşılan engeller konusundaki görüşlerinin; “Okul olanaklarının sınırlı oluşu”, “Sınıf mevcutlarının fazlalığı”, “Velilerin ilgisiz oluşu” şeklinde incelenen doktora tezlerinde sıralandığı gözlemlenmiştir. Doktora tezlerinde katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen bulgular ile yine veri toplama aracı olarak kullanılan anketlerden elde edilen bulguların paralellik taşıdığı da anlaşılmaktadır.

Öğretim süreleri

Derse ayrılan sürenin incelendiği doktora tez çalışmalarında öğretmenler, öğretim süresinin kısalacağını ve mesleki gelişim, eğitim, materyal ve kaynak eksikliği olduğu bulgusunu tezlerin veri toplama araçları aracılığı ile oluşturmuşlardır. Bu karma yöntem araştırmasının bir sonucu olarak, sosyal çalışmaların diğer temel konularda daha fazla hesap verebilirlik gerektiren eğitim reformundan olumsuz etkilendiği şeklinde yorumlanabilmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmada elde edilen bulgular değerlendirilerek ulaşılan sonuçlar tartışılarak aşağıda sunulmuştur:

Sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen doktora düzeyindeki çalışmalar incelendiğinde belirlenen tarihi dönem olan 2000-2020 yılları arasında gerçekleşen çalışmalarda dikkat çekici şekilde sürekli bir artış olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma konusu ile ilgili literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde de ulaşılan artış bulgusu ile ilgili benzer sonuçlara rastlanmıştır. Tarman, Güven ve Aktaşlı (2011) tarafından sosyal bilgiler eğitimi alanında gerçekleştirilen doktora tez çalışmalarının incelendiği araştırmada 2006, 2007 ve 2008 yıllarında çalışmalardaki artış dikkat çekmektedir. Sosyal bilgiler eğitimi alanında gerçekleştirilen Tarman, Acun ve Yüksel (2010) tarafından yüksek lisans tez çalışmalarının incelendiği araştırmada da benzer şekilde çalışmaların ağırlıkta olduğu yılların 2006 ve sonrası olduğu belirlenmiştir. Şahin, Yıldız ve Duman (2011) konu ile ilgili lisansüstü tez çalışmalarını tek bir araştırma kapsamında inceleyerek yıllara bağlı artışın yüksek lisans düzeyindeki araştırmalarda 2006 ve sonrası, doktora düzeyindeki araştırmalarda ise 2007 ve 2008 yıllarında olduğu sonucuna varmıştır. Bu durumun oluşmasında MEB'in öğretim programlarında gerçekleştirdiği geliştirme faaliyetleri ile lisansüstü eğitim programlarının sayısındaki artışın etkili olduğu yorumu yapılabilir.

Güncel tarihe bağlı olarak gerçekleştirilen çalışmalar dikkate alındığında Dilek, Baysan ve Öztürk (2018) tarafından sosyal bilgiler eğitimi alanındaki çalışmaların incelendiği araştırmada 2010 yılı itibariyle çalışma sayılarında artış görülürken 2012 yıllarında bu oranı ciddi bir düşüş takip etmiştir. Sonrasında 2014 yılında çalışmalardaki artışın devam ettiği belirlenmiştir. Bu noktada 2010 yılı itibariyle artışı Haçat ve Demir (2018) tarafından aynı alanda gerçekleştirilen doktora tezlerinin incelendiği araştırma sonuçları da desteklemektedir. Ancak yüksek lisans tezlerine oranla doktora tezlerinde benzer düzeyde bir artış söz konusu değildir. Bu durumun nedeni olarak doktora programları ve bu programlara bağlı olarak tamamlanan tez çalışmalarının nicelik ve nitelik bakımından kapsamlı ve daha fazla zaman alıcı olması ile ilişkilendirilebilir. Durum böyle olmakla birlikte yüksek lisans ve doktora tez sayılarındaki bu farklılaşma Canbulat, Avcı ve Sipahi (2016) tarafından bu alanda ABD ve Kanada'daki tezlerin incelendiği araştırmada farklı bir sonuç ortaya çıkarmıştır. 1936 yılından bu yana lisansüstü tez sayılarında artış devam ederken bu artışa kaynaklık eden çalışmaların doktora tezleri olduğu görülmektedir. Bu süreçte yüksek lisans tez sayıları genel anlamda sabit kalırken doktora tezleri yüksek lisans tezlerinden sayıca fazla yayınlanmıştır. Bu sonuç Türkiye'de gerçekleştirilen lisansüstü tez çalışmalarının sayısı ile farklılık göstererek farklı bir durumun olduğunu göstermektedir.

Sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen doktora tezleri belirlediği amaçlar kapsamında değerlendirildiğinde ortaya çıkan bulgular yönüyle çalışmalarda öğrencilere kazandırılmak istenilen temel beceriler ve değerler konusunun yanında öğretim strateji, yöntem ve teknikleri üzerindeki etkiyi belirleme üzerinde ağırlıklı olarak durulduğu görülmektedir. Bu bulguya benzer şekilde doktora tez çalışmalarına ilişkin diğer araştırmalarda Tarman, Güven ve Aktaşlı (2011) öğretim programları, konu içeriği ve öğrenme stilleri; Haçat ve Demir (2018) değer, beceri, kavram öğretimi, vatandaşlık eğitimi, öğretim yaklaşımları; Şahin (2011) öğretim yöntemi konularına ağırlık verildiği bulgularını ortaya koyarak araştırmada ulaşılan bu bulgunun desteklenmesinde kaynaklık etmişlerdir.

Sosyal bilgiler eğitimine ilişkin yüksek lisansla birlikte tüm lisansüstü eğitim tezlerindeki araştırma konuları incelendiğinde ise Tarman, Acun ve Yüksel (2010) bu konuların farklı yaklaşımlar, öğrenci başarısı, yaşanan güçlükler, tarih konuları, program değerlendirme olduğu bulgusuna ulaşırken benzer şekilde Dilek, Baysan ve Öztürk (2018) tez çalışmalarında konu kavram/öğretimi, başarı-tutum ölçümü, farklı yaklaşımlar; Canbulat, Avcı ve Sipahi (2016) program inceleme, durum tespiti, öğretmen yetiştirme, vatandaşlık eğitimi konularının yer aldığı sonuçlarını sunmuştur. Mevcut araştırmada

amaç bazında ele alınan boyutların ilgili araştırmalarda araştırma teması ya da konusu şeklinde ifade edildiği ve literatüre yansdığı görülmektedir.

Millî Eğitim Temel Kanununda “Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren yurttaşlar yetiştirmek” ibaresi yer almaktadır. Öğretim programları Anayasa, Millî Eğitim Temel Kanunu gibi düzenleyici üst metinlere uygun olarak tasarlanmaktadır (TEDMEM, 2017). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (MEB, 2018)’nda yer alan 18 özel amaç incelendiğinde bu özel amaçların doğrudan öğrencilere kazandırılması gereken değerler ve temel beceriler ile ilişkili olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar da Sosyal Bilgiler öğretiminin temelinde yatan değerler ve temel beceriler Sosyal bilgiler dersinin hedefinin, değerlerin ve temel becerilerin öğrencilere kazandırılması olduğu düşünüldüğünde bu amaçla yapılan doktora tezlerinde temel beceriler ve değerlerin büyük bir yer tutmakta olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler dersine ilişkin doktora tez çalışmaları incelendiğinde öğretim strateji, yöntem ve tekniklerin kullanımı ile ilgili çalışmalarda ise yine değerler ve temel becerilerin öğretiminde kullanılan strateji, yöntem ve tekniklerin ön plana çıktığı görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin hedefleri doğrultusunda öğrencilere kazandırılması beklenen değerlerin ve temel becerilerin en etkili şekilde nasıl kazandırılacağına da önemli bir etken olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda geçmişten günümüze bu alanda yapılan çalışmaların da çok sayıda olduğu görülmektedir.

Araştırmada yer alan tezlerdeki yöntem ve desen kullanımları incelendiğinde karma desende yürütülen araştırmaların çoğunlukta olduğu, bu sırayı nitel ve sonrasında nicel araştırmaların izlediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürdeki çalışmalara bakıldığında benzer şekilde Haçat ve Demir (2018) tarafından incelenen sosyal bilgiler eğitimi konulu doktora tez çalışmalarında karma yöntem araştırmalarının yoğunlukta olduğu görülmektedir. Diğer çalışmalara bakıldığında Tarman, Acun ve Yüksel (2010) ;Canbulat, Avcı ve Sipahi (2016) araştırmalardaki yöntem kullanımının nitel ağırlıkta olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Farklı açıdan Karakuş (2020) sosyal bilgiler eğitiminde kavramlar konusunda gerçekleştirilen araştırmaların çoğunlukla nicel yönetime dayalı olarak gerçekleştirildiğini ifade etmiştir.

Tarman, Güven ve Aktaşlı (2011) sosyal bilgiler eğitimi alanındaki doktora tezlerine ilişkin incelemede yöntem dağılımının dengeli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Dilek, Baysan ve Öztürk (2018) araştırmalarında ilgili alanda gerçekleştirilen lisansüstü tez çalışmalarında nitel ve nicel yöntem kullanımının ağırlıkta olduğu sonucuna yer vermişlerdir. Ayrıca literatürdeki araştırmalarda yöntem tercihindeki niceliğin geçmiş yıllardan günümüze nitel ve karma araştırmalara yöneldiği görülmektedir. Sosyal bilimlerde zaman içerisinde paradigma dönüşümüyle birlikte birey ve durum merkezli çalışmaların sunduğu bilimsel katkılar, araştırmacının çalışma sürecine dahil olarak derinlemesine veri ve değerlendirmelere ulaştığı yapıların nitel ve karma yöntemlerdeki artışa kaynaklık ettiği düşünülebilir.

Araştırmada incelenen doktora tezlerinin genel olarak sonuçlarına bakıldığında Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde geleneksel uygulamaların aksine farklı yöntemler kullanılarak eğitimin verildiği öğrencilerin akademik başarılarında, motivasyonlarında, etkinliklerinde, öğrenmede kalıcılık düzeylerinde, derse karşı tutumlarında, akademik benlikleri gibi özelliklerinde olumlu yönde değişimler olduğu görülmektedir. Geleneksel uygulamaların öğrencilerin gelişimlerine diğer uygulamalar kadar katkı sağlamadığı görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinin öğretiminde geleneksel uygulamalardan uzaklaşılması gerektiği söylenebilir. Daha kalıcı ve etkili öğrenmeler gerçekleştirmek isteyen öğretmenlere farklı öğretim uygulamaları konusunda yol gösterilmesi gerektiği söylenebilir.

Bu sonuçla bağlantılı olarak literatürde yer alan araştırmalar incelendiğinde lisansüstü tez çalışmaları ve süreli yayınlarda yer alan çalışmaların incelenmesi ele alınan konu, izlenen yöntem, analiz teknikleri ve çalışmanın genel yapısı hakkında değerlendirmelere dayalı olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda araştırma sonuçlarına ilişkin bulgu ve sonuçların değerlendirildiği boyutlara rastlanamamıştır. Söz konusu bu araştırmada

bulgu ve sonuç değerlendirmelerine yer verilerek, bu yapıların araştırma amacı ile ilişkisi irdelenerek literatüre yeni bir boyut kazandırmak amaçlanmıştır.

Öneriler

Araştırmanın temel amaçları ve bu amaçlara bağlı olarak elde edilen sonuçlar doğrultusunda getirilebilecek öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Araştırmanın amaçları doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersi kapsamında yapılan doktora tezlerinin amaçları, yöntemleri, bulguları ve sonuçları incelenmiştir. Sonraki çalışmalarda bu çalışmada yüzeysel olarak ele alınan araştırmaların yöntem bölümleri daha detaylı bir şekilde incelenebilir.
- Bu araştırmada incelenen tezlerin amaçları dikkate alındığında en fazla sayıda çalışmanın değerler ve temel beceriler alanında gerçekleştirildiği görülmektedir. Ancak değerler ve beceriler ayrı ayrı incelenmiştir. Gerçekleştirilecek yeni araştırmalarda sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilere kazandırılmak istenen değerleri ve temel becerileri bütünsel olarak incelemek öneri olarak getirilebilir.

KAYNAKÇA

- Binbaşıoğlu, C. (1988), Özel öğretim yöntemleri, Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.
- Bretschneider, P. J., Cirilli, S., Jones, T., Lynch, S., & Wilson, N. A. (2017). *Documentreviewas a qualitativeresearchdatacollectionmethodforteacherresearch*. SAGE Publications Ltd.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Canbulat, T., Avcı, G. ve Sipahi, S. (2016). ABD ve Kanada'da Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanındaki Tezlerin Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 351-370.
- Creswell, J. W. (2012). *Educationalresearch: Planning, conducting, andevaluatingquantitativeandqualitativeresearch* (4th ed.). Boston: Pearson.
- Çelikkaya, T. (2013) Sosyal Bilgiler öğretiminde araç-gereç ve materyal kullanımının önemi.
- Sever, R., Koçoğlu, E. (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretiminde eğitim teknolojileri ve materyal tasarımı*. (s. 39-69). Ankara: Pegem Akademi.
- Deveci, H. (2003). Sosyal Bilgiler dersinde probleme dayalı öğrenmenin öğrencilerin derse ilişkin tutumlarına, akademik başarılarına ve hatırlama düzeylerine etkisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir*.
- Dilek, A., Baysan, S., ve Öztürk, A. A. (2018). Türkiye'de Sosyal Bilgiler Eğitimi Üzerine Yapılan Yüksek Lisans Tezleri: Bir İçerik Analizi Çalışması. *TurkishJournal of SocialResearch/Turkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(2).
- Duman, B., veİkiel, C. (2002). Yapıcı öğrenme kuramına göre sosyal bilgiler öğretimi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 245-262.
- Gallavan, N. P., veKottler, E. (2012). *Advancingsocialstudieslearningforthe 21st centurywithdivergentthinking*. *TheSocialStudies*, 103(4), 165-170.
- Gürdoğan Bayır, Ö. (2010). Sosyal Bilgiler dersinde güncel olaylardan yararlanmanınöğrencilerin eleştireldüşünme becerilerine etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir*.
- Haçat, S. O., ve Demir, F. B. (2018). Sosyal Bilgiler Eğitimi Üzerine Yapılan Doktora Tezlerinin Değerlendirilmesi (2002-2018). *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(15), 948-973.
- İlter, İ. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde 5e öğrenme döngüsü modelinin öğrenci başarısına, bilimsel sorgulayıcı-araştırma becerilerine, akademik motivasyona ve

- öğrenme sürecine etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Karakuş, S. (2020). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitiminde kavramlar konusunda yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenmesi. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 61-76.
- Kardaş İşler, N. (2019). İlkokul Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenci Başlatımları ve Öğrenme Fırsatları: Bir Konuşma Çözümlemesi Çalışması
- Kılıçoğlu, G. (2012). Sosyal bilgiler tanımı, dünyada ve ülkemizde gelişimi ve önemi. Safran, M. (Edt.). *Sosyal bilgiler öğretimi* (ss. 3-016). Ankara: Pegem Akademi.
- Köstüklü, N. (1999). *Sosyal bilimler ve tarih öğretimi* (2. baskı). Konya: Günay.
- MEB. (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar). Ankara: MEB Devlet Kitapları. <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx> adresinden erişilmiştir.
- NationalCouncilforTheSocialStudies (NCSS). (2010). National curriculum standards for social studies: A framework for teaching, learning, and assessment. Washington, D.C.
- Oruç, Ş., ve Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılan tez çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 121-132.
- Safran, M. (2014). Sosyal Bilgiler öğretimine bakış. Tay, B., Öcal, A. (Edt.) *Özel öğretim yöntemleri ile sosyal bilgiler öğretimi* (s.2-19). Ankara: Pegem Akademi.
- Seefeldt, C., Castle, S., ve Falconer, R. C. (2015). Okul öncesi/İlkokul çocukları için sosyal bilgiler öğretimi (Çev. Sevgi Coşkun Keskin). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Şahin, D., Calp, Ş., Bulut, P., ve Kuşdemir, Y. (2013). Sınıf öğretmenliği eğitimi bilim dalında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli kriterlere göre incelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/ Journal of World of Turks*, 5(3), 187-205.
- Şahin, M., Gögebakan-Yıldız, D., ve Duman, R. (2011). Türkiye’deki sosyal bilgiler eğitimi tezleri üzerine bir değerlendirme. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 96-121.
- Şekerci, H. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Storyline Yaklaşımının Etkililiğinin İncelenmesi.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2006). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tarman, B., Acun, C., ve Yüksel, Z. (2010). Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanındaki Tezlerin Değerlendirilmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 9(3).
- Tarman, B., Güven, C., ve Aktaşlı, İ. (2011). Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında Yapılan Doktora Tezlerinin Değerlendirilmesi Ve Alana Katkıları, *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 391-410.
- TEDMEM. (2017). Öğretim programı taslaklarında değerler eğitimi. <https://tedmem.org/etiket/taslak-ogretim-programlari> adresinden alınmıştır.
- Ünlüer, G. (2008). Sosyal Bilgiler dersinde gazete kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yavuz, İ. Sosyal Bilgiler Derslerinde Vatansızlık Değerinin Öğretimi Konusunda Farklı Ülke Uygulamaları.

ARAŞTIRMAYA DAHİL EDİLEN KAYNAKLARIN LİSTESİ

- Adkins, A. M. (2013). *Social Studies in Elementary Student Teachers' Classrooms: Exploring Decisions and Practices* (University of Nebraska, Lincoln).

- Aıtken, G. (2005). *Yeni Zelanda Sosyal Bilgiler Dersinde Program Tasarımı: Geçmişten Öğrenme* (Univercity of Auckland, Auckland).
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde "yardımseverlik" değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi* (Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Akıncı, B. A. G. (2011). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde temsili resim kullanımıyla tarihsel düşünme becerilerinin geliştirilmesi* (Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Aladağ, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi* (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Arslantaş, S. (2015). *İlköğretim, Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Kendini İzleme Stratejilerinin, Öğrencilerin Kendini İzleme, Öz Düzenleme ve Akademik Başarı Düzeylerine Etkisi* (Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya).
- Arcagök, S. (2016). *Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Etik Desteği Algularının Motivasyon, Girişimcilik ve Yaratıcılık ile İlişkisi* (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale).
- Atalay, Z. Ö. (2014). *Farklaştırılmış sosyal bilgiler öğretiminin üstün zekalı öğrencilerin akademik başarı, tutum, eleştirel düşünme ve yaratıcılıklarına etkisi* (İstanbul Üniversitesi, İstanbul).
- Avcı, G. (2019). *Sınıf Dışı Eğitimin İlkokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum, Başarı ve Hatırda Tutma Düzeyine Etkisi* (Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir).
- Babini, K. (2013). *Has elementarysocialstudiesinstructionbecomecollateraldamage of the No Child Left BehindAct?*(NortheasternUnivercity, Boston).
- Balbağ, N. L. (2016). *İlkokul sosyal bilgiler dersi bağlamında öğrenci ve öğretmenlerin küresel vatandaşlık algıları*(Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir).
- Başçı, Z. (2012). *Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitiminin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi* (Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Bayır, Ö. G. (2015). *İlkokul Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Çatışma Çözme Becerilerinin Gelişiminin İncelenmesi*(Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir).
- Bozkurt, M. (2019). *Görsel Kültür Çalışmalarının İlkokul Sosyal Bilgiler Dersinde Akademik Başarı Ve Kültürel Farklılık Boyutları Bakımından İşlevselliği*(Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir).
- Brewer, E. A. (2003). *Socialstudies in theoryandpractice: University of Central Florida'selementaryinterns' perceptions of socialstudies*(Univercity of Central Florida, Florida).
- Brittingham, L. M. (2016). *WhatInfluencesWhethertheSocialStudiesAreTaught in Elementary Schools? A Mixed-MethodsStudyInvestigatingtheInstructional Time forandtheImpact of Educational Reform on SocialStudiesInstruction*(WilmingtonUniversity, Delaware).
- Brown, D. J. (2006). *A policystudy of socialstudiesprograms in the United States as relatedtostandardsand No Child LeftBehind*(Texas A & M University-Commerce).
- Canbulat, T. (2014). *Beyin Uyumlu Öğrenme Yaklaşımının İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Akademik Başarılarına, Yönetici İşlevlerine Ve*

- Akademik Benlik Saygılarına Etkisi*(Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir).
- Cömert, G. (2019). *İran Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının İncelenmesi*(Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Cravens, S. (2019). *The Impact of an Integrated Curriculum on The Academic Achievement and Academic Enjoyment of Elementary School Students*(Union University, Tennessee).
- Cengелci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması*(Anadolu Üniversitesi, Eskişehir).
- Çetin, M. A. (2018). *Suudi Arabistan kralığı ve Türkiye Cumhuriyeti sosyal bilgiler öğretim programları, ders kitapları ve çalışma kitaplarının karşılaştırmalı analizi*(Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Davenport, C. M. (2020). *Teachers' Use of Positive Behavioral Interventions and Supports with Social Studies Instruction* (Walden University, Minnesota).
- Demir, M. K. (2006). *İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde eleştirel düşünme düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Gazi Üniversitesi, Ankara).
- Deveci, H. (2002). *Sosyal bilgiler dersinde probleme dayalı öğrenmenin öğrencilerin derse ilişkin tutumlarına, akademik başarılarına ve hatırlama düzeylerine etkisi*(Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir).
- Dündar, Ş. (2008). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğrenme ortamlarının yapılandırıcı özellikler açısından değerlendirilmesi*(Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Eckers, S. M. (2018). *The Effect of Elimination of State Social Studies Assessment on Content Knowledge of Elementary Students* (Hofstra University, New York).
- Edery, M. (2018). *Elementary teacher perceptions of teaching literacy through social studies*(Rutgers University, New Jersey).
- Emir, S. (2001). *Sosyal bilgiler öğretiminde yaratıcı düşünmenin erişiyeye ve kalıcılığa etkisi* (Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara).
- Ersoy, A. F. (2007). *Sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin etkili vatandaşlık eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri*(Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir).
- Ersözlü, Z. N. (2008). *Yansıtıcı düşünmeyi geliştirici etkinliklerin ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi* (Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ).
- Fitchett, A. (2019). *Teachers As Gatekeepers: Developing Deeper Understandings To Cultivate Pro-Social Studies Learning Environments In The Elementary Grades* (The University of North Carolina).
- Göfner, B. (2017). *Sosyal bilgiler dersinde okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir eylem araştırması* (Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Gümüş, O. (2016). *İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Türk Büyüklerine Saygı, Aile Birliğine Önem Verme ve Vatansızverlik Değerlerinin Karma Yaklaşımına Dayalı Etkinliklerle Öğretimi* (Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Gürkan, B. (2016). *Dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde kavramsal anlama becerilerinin geliştirilmesinde bağlamsal öğrenme yaklaşımına dayalı disiplinler arası öğretim uygulamaları: Bir durum çalışması* (Çukurova University, Institute of Social Sciences, Adana).

- Güven, B. (2003). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Alan Bağımlılık-Alan Bağımsızlık Bilişsel Stil Boyutlarına Uygun Olarak Hazırlanan Öğretim Etkinliklerinin Akademik Başarı ve Tutumlar Üzerindeki Etkisi*(Anadolu Üniversitesi, Eskişehir).
- Harcarik, M. (2009). *Fifth-grade teachers' social studies knowledge and beliefs and their relationship to classroom practices*(Florida Atlantic University, Florida).
- Hayırsever, F. (2010). *Sosyal Bilgiler Ders, Öğretmen Kılavuz Ve Öğrenci Çalışma Kitaplarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kazandırılması Hedeflenen Temel Beceriler Açısından Değerlendirilmesi*(Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Holloway, J. E. (2007). *A mixed methods study of the teaching of social studies concepts in elementary classrooms*(Oklahoma University, Oklahoma).
- Huh, H. (2011). *Comprehension and learning from social studies textbook passages among elementary school children in Korea and the United States*(University of Maryland, Maryland).
- İlter, İ. (2013). *Sosyal bilgiler öğretiminde 5E öğrenme döngüsü modelinin öğrenci başarısına, bilimsel sorgulayıcı-araştırma becerilerine, akademik motivasyona ve öğrenme sürecine etkileri* (Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum).
- Johnson, J. A. (2016). *Taking The "Squeeze" Off Of Social Studies: A Phenomenological Study of Teacher "Curricular" Autonomy and its Effects on Social Studies Instructional Time*(University of Missouri, St Louis).
- Jones-Moore, L. M. (2011). *Exploring elementary school teachers' perception of their role in teaching content literacy in the elementary science and social studies classrooms: A mixed methods study* (Clemson University, South Carolina).
- Karakuş, F. (2006). *Sosyal bilgiler öğretiminde yapıcı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarının öğrencilerin akademik başarı, kalıcılık ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisi* (Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana).
- Karakuş, M. (2004). *İlköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde proje yaklaşımı öğretimin öğrencilerin sorun çözme becerilerine tutumlarına akademik başarılarına ve kalıcılığa etkisi* (Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana).
- Kardaş İşler, N. (2019). *İlkokul Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenci Başlatımları ve Öğrenme Fırsatları: Bir Konuşma Çözümlemesi Çalışması*(Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Kartal, A. (2017). *GEMS Tabanlı Etkinliklerin İlkokul Sosyal Bilgiler Dersinde Etkililiği*(On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun).
- Kay, V. (2011). *Examining the response process of fifth grade students during social studies instruction*. (Northern Illinois University, Illinois).
- Kaya, E. (2006). *Türkiye'nin Avrupa Birliği ile bütünleşmesi sürecinde sosyal bilgiler dersinin işlevselliği*(Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir).
- Keskin, S. C. (2007). *Sosyal bilgiler derslerinde empati becerilerine dayalı öğretim tekniklerinin kullanılması*(Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması*(Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).

- Kösterelioğlu, İ. (2012). *Sosyal bilgiler ders programının öğelerinin değerlendirilmesi ve öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaç analizi* (Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu).
- Kulantaş, N. (2007). *4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan öğrenci ders ve çalışma kitapları ile öğretmen kılavuz kitaplarının, öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Kurnaz, A. (2007). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde beceri ve içerik temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri, erişimi ve tutumlarına etkisi* (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya).
- Lanahan, B. K. (2006). *Practicing teachers as elementary social studies methods instructors: Their beliefs about the issues they encountered in preparing preservice elementary teachers* (University of Florida).
- Merç, A. (2017). *Sosyal bilgiler dersinde mekân algılama becerisinin kazandırılmasında Google Earth uygulamasının etkililiği* (Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir).
- Merey, Z. (2012). *Türkiye ve ABD'deki sosyal bilgiler ders kitaplarında Çocukların katılım haklarına yer verilme düzeyinin Karşılaştırılması* (Gazi Üniversitesi, Ankara).
- Meyers, L. E. (2005). *Still the "bump" subject? Investigating elementary teachers' decisions about and implementation of the social studies curriculum* (Perdue University, Indiana).
- Mogilevsky, K. B. (2019). *Does the Inclusion of Social Studies Content Positively Impact Elementary Teacher Job Satisfaction and Retention Rates* (Columbia University, New York).
- Moore, D. (2019). *An evaluation of the efficacy of implementing citizenship-readiness standards in the elementary social studies curriculum: A case study of a school district in New Jersey* (University of Rowan, New Jersey).
- Nayci, Ö. (2017). *Sosyal bilgiler öğretiminde ters yüz sınıf modeli uygulamasının değerlendirilmesi* (Ankara Üniversitesi, Ankara).
- Ollila, J. (2017). *Curriculum Integration of Social Studies in Elementary Classrooms: A Case Study on a Pennsylvania Rural School* (Northcentral University, Arizona).
- Özmen, C. (2010). *Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi* (Gazi Üniversitesi, Ankara).
- Özkal, N. (2000). *İşbirlikli öğrenmenin sosyal bilgilere ilişkin benlik kavramı, tutumlar ve akademik başarı üzerindeki etkileri* (Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir).
- Pullu, S. (2020). *Sosyal Bilgiler Dersinde Üstbilişsel Strateji Kullanımının Değerlerin Kazanılmasına ve Derse Karşı Tutuma Etkisi* (Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ).
- Robertson, S. E. (2008). *Teaching for social justice: A case study of one elementary teacher's experience with implementing social justice education in the social studies* (The University of Texas, Austin).
- Selanik-Ay, T. (2010). *Sosyal bilgiler dersinde yerel toplum çalışmalarından yararlanma: bir eylem araştırması* (Anadolu Üniversitesi, Eskişehir).
- Sezginsoy, B. (2013). *Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Bilinci Oluşturmada Dizgeli Öğretimin Etkililiği* (Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Stanley, T. L. (2017). *Increasing students' critical thinking and improving performance in elementary social studies classroom* (Capella University, Minnesota).

- Stull, M. K. (2012). *Learning to Teach with a Focus on Disciplinary Reading and Texts in History: A Study of History and Social Science Preservice Teachers*(University of Michigan, Michigan).
- Şekerci, H. (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Storyline Yaklaşımının Etkiliğinin İncelenmesi*(Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Tahiroğlu, M. (2011). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde doğa sevgisi, temizlik ve sağlıklı olma değerlerinin öğretimi ve değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının belirlenmesi* (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Taneri, A. (2017). *Sosyal bilgiler eğitiminde senaryo tabanlı örnek olay yönteminin üretim ve tüketim bilincinin kazandırılmasına etkisi* (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Tanner, S. L. (2003). *The impact of standards-based instruction on elementary pre-service teachers' perspectives and knowledge of social studies* (University of Pittsburgh, Pittsburgh).
- Türk, N. (2017). *İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yansıtıcı düşünme uygulamalarının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ve çevreye yönelik tutumlarına etkisi* (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Ulu Kalın, Ö. (2011). *Sosyal Bilgiler 4. Sınıf İçin Tasarlanan "İnsanlar Ve Yönetim" Adlı Ünitenin Öğrencilerin Akademik Başarılarına Ve Kavram Algılarına Düzeylerine Etkisi* (Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum).
- Uysal, G. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinde işbirlikli öğrenmenin erişiyeye, problem çözüme becerilerine, öğrenme stillerine etkisi ve öğrenci görüşleri* (Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir).
- Ünlüer, G. (2008). *Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi* (Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir).
- Yalar, T. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler programında değerler eğitiminin mevcut durumunun belirlenmesi ve öğretmenlere yönelik bir program modülü geliştirme* (Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin).
- Yarar Kaptan, S. (2015). *İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde hoşgörü değerinin karma yaklaşıma dayalı bilgisayar destekli etkinliklerle öğretimi*(Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Ankara).
- Yavuz, İ. (2018). *Sosyal Bilgilerde Vatandaşlık Değerinin Kazandırılmasında Farklı Ülke Uygulamaları (ABD, Kanada Singapur, Türkiye)*(Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Yazıcıoğlu, A. (2017). *Sosyal bilgiler dersinin Toulmin Tartışma Modeli'ne dayalı öğretimi* (Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli).
- Yıldız, G. D. (2012). *Kuşak öğrenme ve anlaşmazlık çözümü eğitimi ile bütünleştirilmiş Türkçe ve Sosyal Bilgiler programının öğrencilerin akademik başarı, iletişim ve sosyal problem çözüme becerilerine etkisi.* (Ege Üniversitesi, İzmir).
- Yıldız, N. (2015). *İlkokul Sosyal Bilgiler Öğretiminde Başarılı Zeka Kuramına Dayalı Etkinliklerin Düşünme Becerilerine Etkisi* (Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya).
- Yigittir, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4 ve 5. sınıf değerlerinin kazanılma düzeyi* (Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Yontar, A. (2013). *Sosyal bilgiler programında kazandırılması hedeflenen sorumluluk değeri ve empati becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Gazi Üniversitesi, Ankara).